

REJESTR DOTYCZY:

JURASZ Antoni-Tomasz-Aleksander

s/c Antoniego-Stanisława Karoliny

z d. Gaspey

✱ 11 lip. 1882 w Heidelberu

kraj: NIEMCY

✱ 19 wrzesn. 1961 w New York, N.Y.

kraj: U.S.

..... w Margeretville, Delawart. N.Y.

pochowany:

nr grobu:

Nr rejestracyjny

249 61
...../.....

Nota zamieszczona:

w tomie
czosci pierwszy

Indeks

LEKARZE /dr.med./

Copyright: 1970
B.O. Jeżewski

Źródła i bibliografia c.d.

- ✱ Popi~~e~~le "Gen. Sikorski w mojej pamięci"
Inwentarz akt kanc. cyw. Nacz. anstwa
1918-22

Uwagi:

znak rozpoznawczy

257-A.

424/ t.97,k.45-46/

Nota:

Przypisy:

1441 -

Źródła i bibliografia:

D.P. . 9.61 - nekrolog /grona naucz.i wychow.
Pol.Wydz.Lek. w Edynburgu

D.P. 10.10.61 - wspomnienie "Pożegnanie wielkiego chirurga" doc.dr W.Tomaszewski

Pol.Słown.Biogr. tom XI.s.334

RO34.304.082 /# 11.2.1882/ kpt.rez.san. dr.

Polish School of Medicine at the Univ.od Edinburgh,
1942

"Wiadomosci " nr 1547 list do red. dra Józefa
Parnasa z Kopenhagi

Bibliography of works by Polish scholars and scientist
publ. outside Poland in languages other than
Polish

Bibliography

Kwestionariusz biograficzny dla Polish Research Centre 128-A.

znak rozpoznawczy

18/25.IX.61/

18/10.X.61/

119/XI.334/.

121/34/

131.

~~149/XI-poz.1396/~~

50/nr 1547 Ldr./

150/poz.1377,3989-
3995/

149/II-poz.1396/

128-A.

Listy do redakcji

1547

DR ANTONI JURASZ

Pod wpływem pięknego wspomnienia Aleksandra Janty o Juraszach (nr. 1530 „Wiadomości”) ożyły w pamięci opowiadania moich poznańskich przyjaciół. Poznań winien złożyć nadzwyczajny hołd Antoniemu Juraszowi Ojcu i Antoniemu Juraszowi Synowi, który był gwiazdą polskiej i europejskiej chirurgii.

Pamięci Antoniego Jurasza Jun. y pragnę tych kilka słów poświęcić. W Akademii Medycznej w Poznaniu o właściwe uhonorowanie Juraszów zabiegali: prof. Dega, prof. Rosner, prof. Zakrzewski, docent Grzymała, prof. Jankowiak i inni. Akademia ta uhonorowała medalem największego lekarza XIX w. Wielkopolanina Władysława Biegańskiego (i ja miałem honor otrzymać taki medal), zrobiła wiele dla uhonorowania dr. Marcinkowskiego; zorganizowała w Wolsztynie Muzeum Roberta Kocha i t.d. Ale „sprawa Juraszów” napotykała na trudności polityczne. Do r. 1954 Poznań żył w atmosferze terroru partii i U.B. Krwawe powstanie r. 1954 i „Październik” 1956 przyniosły pewną ulgę, ale nie na długo. Nowy „Gauleiter” Poznania, b. podoficer Wehrmachtu Szydłak odrodził atmosferę bojaźni i donosicielstwa, która zakwitła za panowania Nikołaja Dimki (Moczar) w K.C. Partii. W tej atmosferze wysiłki o przypomnienie i uczczenie Juraszów były niebezpieczne. Mimo to żywo pamiętam w r. 1957 w Poznaniu zjazd Towarzystwa Higienistów, na którym miałem zaszczyt być wybranym „członkiem honorowym”. Obecny był minister zdrowia prof. Rajmund Barański, człowiek oddany demokracji, nienawidzący terroru. Omawialiśmy sprawę oddania hołdu obu pionierom medycyny, Juraszom. Do tego jednak nie doszło na skutek sprzeciwu partii.

Jak wiadomo, podczas wojny prof. Antoni Jurasz Jun. zorganizował Polski Wydział Lekarski na uniwersytecie w Edynburgu. Jego współpracownikami byli moi przyjaciele, znakomici uczeni: prof. Bruno Nowakowski i b. rektor Uniwersytetu Poznańskiego Stanisław Runge. Od nich nie mało słyszałem o dziele dr. Jurasza w Edynburgu, które zasługuje na specjalne monograficzne opracowanie. Wbrew stanowisku dr. Jurasza Nowakowski i Runge wrócili do kraju. Wielokrotnie słyszałem od nich słowa gorczy i żalu że rady prof. Jurasza nie usłuchali. Prof. Runge wegetował w swoim Poznaniu i zmarł przedwcześnie na skutek sztykan nie oszczędzanych mu przez partię i U.B. Prof. Nowakowski pracował na Górnym Śląsku ubóstwiany przez górników (zajmował się medycyną pracy w górnictwie). Zatruty jadłem propagandy partyjnej zmarł po przynusowym oderwaniu go od stworzonego przezeń Instytutu w Rokietnicy Śl. Minister Zdrowia PRL dr Jerzy Sztachelski, człowiek uczciwy ale całkowicie posłuszny partii i U.B. mi prosił prof. Jurasza o przeniesienie pr

edynburskiego Wydziału Lekarskiego do PRL, ale prof. Jurasz, mający zdecydowanie wrogi stosunek do partyjnych władców kraju z łaski Krem-la — odmówił i udał się do USA, gdzie jego nadzwyczajny talent chirurga został należycie oceniony.

Jestem pewny że nadejdzie czas gdy Polska, a zwłaszcza Poznań, ukaże wielkość obu Juraszów i uczci ich zasługi w postaci pomników i monografii historycznych.

Dr Józef Parnas.
(K o p e n h a g a)

ZGON PROF. JURASZA

W Margaretville pod Nowym Jorkiem zmarł z końcem września prof. dr Antoni Jurasz, jeden z najwybitniejszych polskich chirurgów.

Studia swe ukończył on w Niemczech i Anglii przed I wojną światową, a po wojnie zaproszony został przez Uniwersytet Poznański, gdzie przez szereg lat był dziekanem wydziału lekarskiego, w Poznaniu prof. Jurasz zorganizował klinikę chirurgiczną i był dyrektorem przedwojennego szpitala im. Przemienienia Pańskiego.

We wrześniu 1939 brał udział w obronie Modlina, gdzie został odznaczony Krzyżem Walecznych. W czasie wojny znalazł się w Anglii, gdzie był inicjatorem Wydziału Lekarskiego dla Polaków przy Uniwersytecie w Edynburgu. Wydział ten promował w czasie swego istnienia 250 młodych lekarzy.

Po wojnie prof. Jurasz osiadł w N. Jorku, gdzie pracował w różnych szpitalach jako wybitny i do końca czynny chirurg. Ostatnio prof. Jurasz pracował w szpitalu w Margaretville pod Nowym Jorkiem. Zmarły liczył 79 lat.

Pożegnanie wielkiego chirurga

W Nowym Jorku zmarł nagle 20 ub. m. prof. dr Antoni Jurasz, jeden z najznakomitszych i najbardziej znanych chirurgów polskich, przeżywszy 79 lat.

Niezwykłe żywotny i czynny do ostatnich chwil swego życia, brał jeszcze na 10 dni przed śmiercią, udział w międzynarodowym zjeździe chirurgów w Dublinie, wygłaszając referat naukowy. Przy okazji wizyty w Europie odwiedził rodzinę i przyjaciół w Szwajcarii, Paryżu, Londynie i Edynburgu, z którym to miastem łączyło go szczególnie dużo wspomnień.

Swoją głęboką wiedzę i doświadczenie chirurgiczne uzyskał prof. Jurasz przed I wojną światową u najznakomitszych ówczesnych chirurgów niemieckich w Heidelbergu, Królewcu i Frankfurcie nad Menem. W r. 1912 brał udział w wojnie bałkańskiej jako lekarz z ramienia Czerwonego Krzyża. Bezpośrednio przed I wojną światową w latach 1913-14 uzupełniał swoją

wiedzę chirurgiczną w szpitalach londyńskich.

Na początku I wojny pełnił przez pewien czas służbę chirurga w armii niemieckiej. W niedługim jednak czasie przechodził do kliniki chirurgicznej na uniwersytecie we Frankfurcie nad Menem, gdzie w r. 1917 habilituje się z chirurgii i następnie wykłada na tym uniwersytecie.

W r. 1919 przybywa do Polski i obejmuje katedrę chirurgii na nowo utworzonym uniwersytecie poznańskim. W ciągu 20 lat niepodległości, rozwinął wszystkie swoje zdolności jako organizator, klinicysta, naukowiec i pedagog. Garnęł się do niego ze wszystkich stron młodzi lekarze, pragnący korzystać z jego głębokiej wiedzy i wielkiego doświadczenia chirurgicznego. Wkrótce też stworzył swoją własną szkołę chirurgiczną, która zajmowała jedno z pierwszych miejsc w Polsce. Dzisiaj szereg katedr chirurgicznych w Polsce jest obsadzonych przez jego uczniów i współpracowników.

Władając doskonale kilkoma językami i posiadając jeszcze z dawnych lat liczne kontakty naukowe prof. Jurasz był nieraz wysyłany jako oficjalny przedstawiciel polski na rozmaite zjazdy naukowe zagranicą. Ogłosił też szereg prac naukowych w literaturze polskiej i obcej. W światowej literaturze lekarskiej nazwisko jego jest znane i cenione jako autora pewnych metod operacyjnych.

W czasie ostatniej wojny w roku 1939 pełnił funkcję konsultanta chirurgicznego armii w randze podpułkownika. Dostał się do niewoli niemieckiej, z której udało mu się zbiec przez Węgry do Francji, gdzie pełnił funkcję wiceprezesa PCK.

Po załamaniu się Francji przedostał się do Anglii, gdzie wkrótce otrzymał od rządu R.P. w Londynie misję zorganizowania polskiego wydziału lekarskiego przy uniwersytecie w Edynburgu. Z zadania tego wywiązał się znakomicie. Wkrótce została zawarta umowa między rządem polskim a uniwersytetem edynburskim i w marcu 1941 r. Polski Wydział Lekarski został uroczystie otwarty przez prezydenta Raczkiewicza. Prof. Jurasz był pierwszym dziekanem P.W.L. i piastował tę godność do 1945 r.

Na stanowisku dziekana rozwi-

nał szeroką działalność organizacyjną i pedagogiczną. Dzięki jego staraniom stworzony został w Edynburgu, kierowany przez niego, szpital polski im. Paderewskiego, i w związku z tym wyjeżdżał kilkakrotnie do Ameryki. Zorganizował bursę akademicką i robił wszystko by ułatwić życie i naukę młodzieży lekarskiej. Przeszło 200 lekarzy polskich, którzy uzyskali dyplom lekarski w Edynburgu, rozsiadanych dziś po całym świecie, wspomina z wdzięcznością swego ukochanego dziekana.

Na działalności lekarskiej i akademickiej nie wyczerpywała się nieśpożyta energia prof. Jurasza. Ogłosił też szereg artykułów i prac naukowych w prasie lekarskiej i utrzymywał żywe kontakty z brytyjskimi instytucjami naukowymi. Otrzymał honorowe członkostwo Royal College of Surgeons w Londynie i w Edynburgu.

Pragnieniem i dążeniem jego było, by Wydział Lekarski został przeniesiony po wojnie do Polski i tam był zaczątkiem nowej akademii lekarskiej. Warunki polityczne sprawiły, że plany te nie doszły do skutku. Wobec tego w roku 1947 przeniósł się na stałe do Ameryki, gdzie zamieszkał, początkowo w Nowym Jorku. Później przeniósł się do Margarethville, Co Delaware, pod Nowym Jorkiem. Tam też spoczęły jego zwłoki. Pozostawił żonę, córkę prof. Augustynowicza, znanego malarza polskiego.

Było coś niezwyklego w prężności i żywotności prof. Jurasza. Wiek zdawał się nie wpływać na niego zupełnie. Do ostatnich chwil swego życia pracował jako chirurg, interesując się żywo postępem nauk lekarskich i uzupełniając stale swoją wiedzę zawodową.

Prof. Jurasz nie zawsze był łatwym człowiekiem, co naturalnie i jemu nie ułatwiało życia. Jednakże ktokolwiek zetknął się z nim, pozostawał pod wrażeniem jego niezwyklej osobowości i musiał przyznać, że była to postać wyjątkowa — znacznie ponad przeciętność — barwna, mocna i bogata. Była to więc niewątpliwie postać, która pozostawi trwały ślad w historii medycyny polskiej.

Doc. dr W. Tomaszewski

Czytaj i rozpowszechniaj
„DZIENNIK POLSKI”

iu się w Anglii

gielskie nie pomaga, więc coraz częściej słyszy się, że tu i tam jakiś rodak wstając rano z łóżka nagle konstatuje, że zupełnie zapomniał po polsku i wobec tego jedynym jego językiem jest angielski... Szkoda wysiłku: i to nie pomoże także do „zadomowienia się” i pozbycia nazwy cudzoziemca, bo na to tubylcy — sąsiedzi, bądź współpracownicy w fabryce — nie pozwolą.

Z poważaniem
Al. Lipski

Londyn N.W.10.

Podziękowanie

Szanowny Panie Redaktorze,

Uważamy za obowiązek tą drogą podziękować Przewielebnym: Ks. Prowincałowi, Ks. Rektorowi i O.O. Wychowawcom oraz Panom Profesorom, Paniom Wychowawczyniom i Braciom Divine Mercy College Zakonu O. O. Marianów w Fawley Court za opiekę wychowawczą i naukę naszego syna Jana w okresie 7 i pół lat.

Doskonałe wyniki egzaminów „O-Level” pozwoliły mu wstąpić do angielskiego wyższego zakładu naukowego. Świadczy to o wartości polskiego gimnazjum, które w tak krótkim czasie osiągnęło doskonałe rezultaty. Zycząc powodzenia Przewielebnym Ojcom w dalszym rozwoju Ośrodka Kultury Polskiej w Fawley Court, a wychowankom dobrych wyników w nauce.

Łączymy wyrazy szacunku i poważania

A. i S. Pietroniowie

Slough, Bucks

ś. † p.

prof. dr medycyny

ANTONI JURASZ

profesor chirurgii Uniwersytetu Poznańskiego, organizator i pierwszy dziekan polskiego wydziału lekarskiego na uniwersytecie w Edynburgu w latach 1941-45. dyrektor szpitala im. Paderewskiego w Edynburgu, członek honorowy wielu towarzystw naukowych zagranicznych, ppłk. lekarz rezerwy W.P., odznaczony orderem Polonia Restituta, zmarł nagle dnia 20 września 1961 w Nowym Jorku w wieku lat 69, pochowany w Margeretville, CO Delewart, N.Y. Msza św. żałobna zostanie odprawiona w środę dnia 27 września o godz. 10 rano w Edynburgu w kaplicy polskiej na Randolph Place.

**GRONO NAUCZYCIELSKIE I WYCHOWANKOWIE POLSKIEGO
WYDZIAŁU LEKARSKIEGO W EDYNBURGU**

one of them.

Mr S.

Wypis.

GENERAL INFORMATION
KWESTJONARJUSZ OGÓLNY

Name Imię i nazwisko *JURASZ Antoni, Prowacz, Aleksander*

Permanent address Stały adres w kraju *Poznań, Załęcz 8*

Present address Obecny adres *22A Graven Hill Gardens Wm. Graven Hill Hotel*

Rank Tytuł naukowy, stanowisko *Professor of Surgery University Poznań*

Subject of academic activity Przedmiot wykładany *Clirurgia, General Surgery*

Special fields within subject Specjalność *Clirurgia żołądka, jelit, gruczołu tarczowego, chirurgja plastyczna*
Surgery of gall bladder, stomach, goiter, plastic Surgery

Institution where last position held Zakład naukowy, gdzie ostatnio zajmował stanowisko *Klinika chirurgiczna Univ. Poznańskiego*
Surgical Clinic of Poznań University

Names and addresses of references in Poland and other countries
Nazwiska i adresy na które może się powołać w Polsce i w innych krajach
Honorary Member *Royal Society of Medicine London*
Académie de Chirurgie Paris
Académie de Médecine Rio de Janeiro

Date and place of birth Data i miejsce urodzenia *11. 2. 1882 w Heidelbergu*
11th February 1882 Heidelberg

Are you married Czy żonaty *Yes*
Married

Number of dependent children, ages Ilość i wiek dzieci na utrzymaniu

Languages: *polish* Speaking knowledge *polish*
Języki: *niemiecki* Włada *niemiecki*
francuski *francuski* *german* *german*
angelski *angelski* *english* *english*
francuski *francuski* *francuski* *francuski*

Reading knowledge *polish* *italian*
Może czytać *niemiecki* *niemiecki*
francuski *francuski* *francuski* *francuski*

KWESTJONARJUS OGOLNY

Prace naukowe

Był asystentem Profesora Seminarjum Laboratorium pracował nad

(Pathology)

Ueber Demerode und Teralocine in kleinen Beilen

On Dromedary's & Tortoises in the small pelots.

Praktyka w przemyśle

Profesor Inst. we Frankfurcie nad Moellnem
Dyrektor Szpitala Sw. Klary 1905-1920

Praca laboratoryjna.....praca

Praca laboratoryjna praca
 free transplantation, auf Herz & in einige andere Organe
 von Muskelstücken Experimental grafting of muscles
 Dozent for University thesis
 Docent Uniwersytetu teza
 proces on heart & other organs.

Docent Uniwersytetu teza

Professor nadzwyczajny w Uniwersytecie (wyższej szkole, instytucie)

Profesor w Frankfurtu a/Main
Profesor at Frankfurt am Main,

Work on

Przedmiot

191-1940 Professor

Profesor zwyczajny (jak powyżej)

Professor of Clinical Surgery at Louvain

Books published.....Prace naukowe wydane

Remarks (uwagi)